

NOOIT MEER SCHUIFKAAS

Linda Beele

NOOIT MEER
SCHUIFKAAS

ROMAN

Omslagontwerp Linda Beele
Foto omslag Cas van Os
Foto auteur Sjoerd de Korte

© 2016 Linda Beele

info@lindabeele.nl
www.bravenewbooks.nl/lindabeele

ISBN 978 94 021 4413 0
NUR 301

De fantasie groeit uit de wortels van het geheugen

'Ik heb geen tranen meer.'

Mijn moeder was bijna niet te verstaan. Ze lag met haar magere lijffe in een veel te groot verpleeghuisbed.

'Ik wil dood, kun jij me geen spuitje geven?'

'Dat kan ik niet, mam, ik zou niet weten hoe dat moet.'

Verslagen zat ik naast haar bed. Ik had nog wél tranen, een heleboel zelfs. Het liefst wilde ik haar tegen me aandrukken, haar smeken weer gewoon te doen, zeggen dat ik het niet kon aanzien hoe ze er nu bij lag. Maar ik kwam niet verder dan zachtjes over haar hand wrijven. Die hand die ik zo goed kende.

Deel 1

1

Aan de hand van zuster Laurentia loopt de zesjarige Nora met haar jongere zusje over de Hoofstskade in Den Haag. Het is een opmerkelijk warme dag voor oktober, de kinderen hebben geen jas aan. De zuster, met haar zwarte gewaad en nonnenkap, draagt een leren koffertje bij zich.

Nora heeft een grijze, geruite jurk aan met halfhoge, zwarte veterlaarsjes. Haar bruine haar, dat vlak onder haar oren is afgeknipt, glanst in de zon. Met haar ernstige donkerbruine ogen kijkt ze strak voor zich uit.

Bij een groot, statig gebouw blijven ze staan.

‘We zijn er,’ zegt de zuster en ze lopen naar de grote, houten voordeur.

Zuster Laurentia trekt aan de bel en even later wordt de deur opengedaan door een meisje van een jaar of zestien. Ze heeft lichtblond krullend haar en over haar zwarte jurk draagt ze een wit schort.

Halverwege de enorme hal staat een stevige dame met donker haar in een deuropening. Haar roestbruine mantelpak zit strak om haar lijf en ze houdt de armen over elkaar geslagen onder haar flinke boezem.

‘Ik verwachtte u al. U komt van het Katholieke Kindertehuis met twee kinderen, nietwaar?’

Zuster Laurentia knikt beleefd en geeft de dame een hand. Ze duwt Nora en Ankje naar voren de kamer in. ‘Dit is mevrouw Miedema, de directrice.’

‘Zo, zo, dit zijn dus onze nieuwe meisjes.’ De vrouw kijkt de zusjes onderzoekend aan. ‘Goed, ze zien er keurig uit, zuster, dat valt mij niet tegen.’

Nora kijkt in het rond. In de kamer hangt een vreemde lucht en de lompe meubels staan zowat tegen elkaar aan. De gezette dame neemt plaats achter haar bureau en stelt een paar vragen aan zuster Laurentia. Dan trekt ze aan een koord dat achter haar hangt en na een paar seconden komt hetzelfde meisje weer binnen.

‘Neem jij deze twee even mee. Ze heten - eens even kijken. Oh ja, Nora en Ankje. Ze komen hier wonen, weer twee monden erbij.’

‘Mevrouw, mevrouw,’ zegt Nora vlug, ‘ik hoef hier niet te blijven, ik ga met mijn zusje weer mee met de zuster, dan ... dan eten we daar wel.’

Ze doet een stap naar voren.

‘Ze hebben er eten genoeg en ...’

‘Houd je mond, meisje,’ zegt de directrice en houdt een vinger voor haar mond. ‘Alleen verwende kinderen praten voor hun beurt.’

Nora weet niet wat ze hoort. Waarom praat die vrouw zo tegen me, denkt ze. Ik ben toch niet verwend. Ik heb maar heel weinig speelgoed. Een tol met een touwtje en één pop, die ik voor mijn verjaardag van opoe heb gekregen - met vlechten in het haar en een snoezig jurkje kant-en-klaar, dat zegt opoe altijd en dan zingt zij het sinterklaasliedje erbij.

Opoe, waar is opoe? Ze wil naar haar toe.

Het meisje duwt de beide zusjes hardhandig de kamer uit.

‘Zuster Laurentia! Ik wil bij zuster Laurentia blijven.’

Maar de deur is al dicht en het meisje geeft Nora een flinke por in haar rug.

‘Doorlopen, jij. Het is hier niet leuk en daar zal je aan moeten wennen.’

Ze lopen door een lange gang verder het gebouw in. Er klinken kinderstemmen. Die komen uit de eetzaal. Het meisje gebaart dat ze naar binnen moeten.

‘Jij,’ zegt ze tegen Ankje, ‘gaat bij de kleintjes zitten, en jij ...’ ze kijkt naar Nora, ‘daar naast dat kind met dat rode haar.’

‘Ik wil niet zonder mijn zusje.’ Nora grijpt Ankje stevig bij haar hand.

‘Oh, met jou krijgen we nog een hoop problemen,’ zegt het meisje diep zuchtend. ‘Doe gewoon wat ik zeg. En schiet op, ik heb meer te doen.’

Dan begint Ankje hartverscheurend te snikken en meteen laat Nora haar hand los en recht haar rug.

‘Hou op, Ank, doe wat dat meisje zegt en ga daar aan tafel zitten.’

Aan de lange, houten tafel kijken de meisjes Nora aan. Ze gaat zitten op het vrije stukje van de banken tegenover een meisje dat behoorlijk scheel is. Het kind met het rode haar naast haar heeft een guitig gezichtje met massa's sproeten. De meeste meisjes hebben recht afgeknipt haar; sommigen dragen er opzij een strik in. Er zijn er bij die een kale kop hebben en bij een enkeling groeit er al weer wat haar op. Iedereen draagt een zwarte jurk met een wit schort eroverheen.

Plotseling slaat iemand hard met een pollepel op een lege pan.

'Bidden!' roept een lange, magere vrouw met kortgeknipt haar.

Alle meisjes buigen hun hoofd en vouwen hun handen. Nora is ontzettend geschrokken; snel slaat ze een kruisje, dat heeft ze geleerd in het kindertehuis.

Onverwachts staat de lange vrouw achter haar en grijpt haar ruw bij haar schouder.

'Zo doen we dat hier niet, hoor je, wij zijn niet van die achterlijke papen. Dat laat je voortaan uit je hoofd, begrepen?'

Nu giechelen ze allemaal, maar de vrouw zegt dat ze stil moeten zijn.

'Eet smakelijk.'

'Eet smakelijk, juffrouw,' klinkt het in koor.

Twee grote meisjes komen de eetzaal binnen met een flinke pan en scheppen op elk bord een lepel met bruine brij. Nora heeft geen idee wat het voor moet stellen, maar neemt toch maar een hap.

Wat is dit smerig! Ze heeft nog nooit zo iets vies geproefd.

'Ik lust het niet.'

'Ja, denk je dat wij het lekker vinden, toch zal je iets moeten eten, je krijgt hier echt niets anders, hoor,' zegt het schele meisje en ze lacht; de anderen doen met haar mee.

'Stilte!' krijst de juffrouw. 'Eten en je mond dicht.'

Hoe kun je nou eten met je mond dicht, denkt Nora. Wat is dit voor een gekkenhuis?

Na het eten worden de borden in een rap tempo weggehaald. De meisjes staren Nora nog steeds aan. Het meisje met de sproeten staat als eerste op, de anderen volgen haar. Nora blijft zitten. Het groepje met de kleine kinderen staat op en gaat in een keurige rij achter de juffrouw aan. Ankje praat en lacht met het meisje dat

naast haar loopt en die ze een handje heeft gegeven. Met haar leuke snoetje en bolle wangetjes is ze altijd meteen het lievelingetje van iedereen. Nora kijkt ernaar. Was ik maar zo als Ankje, denkt ze, terwijl ze denkbeeldige kruimeltjes van tafel veegt.

‘Kom, meisje,’ hoort ze achter zich.

Het meisje dat hen hier heeft gebracht wenkt haar.

‘Ik zal je je slaapplaats laten zien.’

Ze klinkt al een stuk vriendelijker dan daarnet.

De slaapzaal ligt op de eerste verdieping van het hoge gebouw en is groot en wit. In het midden en aan de kant staan rijen met ijzeren bedden. Naast elk bed staan lage houten tafeltjes met een klein laatje. Er ligt niets op. Het ruikt eigenaardig, Nora kan de geur niet thuisbrengen. Door de ramen valt een vaalgrijs licht naar binnen. Aan het eind van de zaal staat een deur op een kier; daarachter is nog net een kleine kamer te zien.

‘Dit is jouw bed.’ Het meisje wijst glimlachend naar een ledikant dat aan de zijkant staat. ‘Voorlopig. Je ligt naast mij, ik moet je een beetje in de gaten houden.’

‘Ben je bang dat ik ’s nachts wegloop?’

‘Nee, dat niet.’ Nu lacht ze voluit. ‘Maar als je moet huilen dan kan ik je troosten.’

‘Ik huil nooit, ook niet in mijn bed.’

‘Ik ook niet, vroeger wel. Ik heet trouwens Gien, eigenlijk Annegien, jammer genoeg vonden ze dat te lang. Ze houden hier van korte namen. Ze zullen jou ook zeker Noor gaan noemen.’

Dat nooit, denkt ze geschokt. Ik heet Nora, geen Noor. Dat is een naam voor een straatmeid zegt opoe altijd.

‘Het went nooit, zo’n huis. Sommige juffrouwen zijn wel aardig, maar er zijn ook krenge bij. Vooral die ene, juffrouw Dekker, die net boos op je was, ik zag het. Ik moest lachen dat je een kruisje sloeg. Dat deed ik vroeger ook. Ik heb bij de nonnen gezeten voor ik hier kwam. In Haarlem. Ik woon hier nu ongeveer zes jaar, ik heb geen ouders meer, alleen nog een tante, maar die wilde niet voor mij zorgen omdat ze allergisch is voor kinderen.’

Allergisch? Nora durft niet te vragen wat dat woord betekent.

Gien gebaart dat Nora op haar bed moet gaan zitten. Het is nog niet opgemaakt. Er ligt alleen een matras op met een rubberen

zeiltje. Gien loopt weg en even later komt ze terug met wat linnengoed. Ze maakt met vlotte bewegingen het bed op.

‘Zie je hoe ik het doe? De volgende keer moet je het zelf doen. Met zijn tweeën gaat het makkelijker.’

Die middag blijft Gien in de buurt. Ze legt Nora allerlei dingen uit, maar die vergeet het meeste onmiddellijk weer.

‘We gaan naar de speelkamer. Die heet zo omdat je daar mag spelen, ze hebben er poppen en rieten kinderwagentjes, dat zal je leuk vinden.’

Zodra ze de speelkamer inkomen ziet Nora - midden tussen zeker twintig kinderen - een meisje dat met háár pop speelt. Het kind, een kleuter nog, legt de pop in een poppenwagentje en duwt het voor zich uit.

‘Geef hier. Die pop is van mij.’ Ze stapt op het meisje af; die kijkt Nora met grote ogen aan.

Hoe komt die pop hier, heeft ze haar laten liggen in de kamer van de directrice? Ze had Lijsje toch in de koffer gedaan?

‘Hier is alles van iedereen,’ zegt een vrouw met een bol gezicht en dikke armen, die op een hoge, rechte stoel zit te breien.

Nora blijft staan. Haar armen hangen slap naast haar lijf. Hoezo, alles is van iedereen? Dat moet er nog bijkomen. Niemand mag aan haar pop komen, zelfs Ankje niet. Die is veel te ruw met poppen. En nu mag zeker iedereen met haar pop spelen. Dat laat ze niet gebeuren. Ze loopt naar het poppenwagentje en haalt haar pop eruit. Het meisje begint te gillen en grijpt de pop vast.

‘Het is mijn pop en daar blijf jij af,’ zegt Nora en trekt de pop uit de handen van het meisje.

Ze drukt het zachte poppenlijfje stevig tegen zich aan. Het meisje blijft brullen. De juffrouw legt haar breiwerk op de tafel en loopt naar Nora toe.

‘Je zult er aan moeten wennen dat we alles delen, zoveel gespeeld is hier niet.’ Ze legt haar hand op Nora’s schouder. ‘Maar goed, vandaag is je eerste dag en dan mag je je pop nog even bij je houden’.

Ze loopt naar het snikkende kind toe en pakt haar beet met haar dikke armen. Wanneer ze vooroverbuigt, kreunt ze.

‘Niet huilen, Zwaan. Ik zal een ander popje voor je pakken.’

Maar Zwaan blijft krijsen. Ze wil de pop van Nora.

De eerste weken in het weeshuis probeert Nora zo weinig mogelijk te denken aan de nonnetjes in het katholieke kindertehuis. Elke dag hoopt ze dat zuster Laurentia haar en Ankje weer op komt halen. Dat het toch een vergissing is geweest dat ze hier naar toe waren gebracht. Als ze in bed ligt en ze hoort de andere meisjes om zich heen, denkt ze dat ze op de grote slaapzaal in het kindertehuis is, maar bij het opstaan ziet ze onbekende gezichten. Na verloop van tijd denkt ze steeds minder aan zuster Laurentia en het kindertehuis. Ze woont nu hier.

Iedere zondagmiddag gaat Nora samen met Ank naar het huis van Tante. Het is geen echte tante; toch moet ze die vrouw zo noemen.

Het is de gewoonte dat op zondag de weeskinderen op bezoek gaan bij overgebleven familieleden. Voor de meeste kinderen is dat een feest. Het is fijn dat ze even kunnen ontsnappen aan het leven in een weeshuis en menig meisje kijkt de hele week uit naar de zondag. Voor Nora ligt dat anders. Hoewel ze het vreselijk vindt zich te houden aan alle regels in het weeshuis, ziet ze er elke week weer als een berg tegenop.

Vader woont sinds de dood van haar moeder in bij een weduwe met twee zoons, Lowie en Theo. Lowie is ongeveer van haar leeftijd en Theo is vijf jaar ouder. Het zijn rotjongens, vooral Lowie. Als niemand kijkt geeft hij haar een gemene duw en als ze er wat van zegt praat hij haar na met een nepstemmetje. *'Blijf van me af, Lowie, ik wil dat niet.'*

Hij knijpt haar ook en pest haar wanneer hij maar kan. Zijn moeder doet er niets tegen, ze zegt dat Nora het er naar gemaakt heeft. Ze heeft allang in de gaten dat Nora met haar zogenaamde schijnheilige gezicht het zelf uitlokt.

Een keer heeft Nora zelfs gehoord dat Tante tegen Vader zei dat hij zijn oudste dochter in de gaten moest houden, want voor je het wist kneep ze de katjes in het donker en zou ze zich later door elke man laten pakken. Dat kun je nu al aan haar zien, hoe klein ze ook is. Nora had geen idee wat het betekende dat ze de katjes in het donker zou knijpen en mannen vond ze sowieso eng, dus die moesten van haar afblijven.

Ondanks haar gedrongen gestalte is Tante een sterke vrouw. Op een dag had Ank een beker melk op tafel omgegooid. Tante krijsde tegen haar dat ze het zelf moest oplikken. Toen Ank dat weigerde,

had ze haar van haar stoel gesleurd en in een hoek van de kamer gezet. Nora sprong tussen Tante en haar zusje in, maar Tante greep haar ook beet en heeft haar ruw in een andere hoek geduwd. Op dat moment kwam Vader binnen en deed niets. Hij stond maar in de deuropening en zweeg. Tante liep langs hem heen en zei dat het door hem kwam dat hij zulke vervelende kinderen had.

‘Ze hebben geen opvoeding gehad, zijn veel te weinig geslagen, maar ja, wat wil je ook met zo’n geval als moeder en een slapjanus als vader. Mijn God, waar ben ik aan begonnen.’

Bij Tante moeten Ank en zij blijven zitten op twee houten keukenstoelen die tegen de muur in de woonkamer staan. Vader en Tante zitten in het midden aan tafel. De beide jongens spelen buiten, zelfs als het regent.

Meestal zit Vader de krant of een boek te lezen. Tante heeft dikwijls een pan met bonen, erwten of aardappelen op schoot. Soms is zij kleding aan het verstellen. Er wordt niet gepraat. Ank probeert weleens iets te zeggen, maar daar wordt niet op gereageerd. Dan tikt ze Nora maar aan en doet de kop van Tante na. Of ze wijst naar de klok en fluistert: ‘Is het al tijd?’

Nora kan nog maar pas klok kijken, dat heeft ze op school geleerd. Sinds ze in het weeshuis woont, gaat ze naar de lagere school, die aan het weeshuis grenst. Het schoolplein heeft een aparte ingang voor de wezen, zodat die niet over straat hoeven.

Nora zit in een klas met jongens en meisjes. De meisjes in rijtjes links en de jongens rechts. In de pauze mogen de weesmeisjes niet met de jongens spelen, daar wordt streng op gelet. Ze mogen wel met de andere meisjes spelen, maar die willen niet met de weeskinderen omgaan. Dus staan de weesjes in het speelpkwartier in een groepje bijeen achter de kastanjeboom die midden op het plein staat. Hinkelen, tikkertje, touwtjespringen of kaatsenballen. Dat zijn de spelletjes die ze meestal doen.

Er zitten ook weesjongens op school, die komen door een andere ingang het schoolplein op. In het weeshuis wonen de jongens in een andere vleugel. Het is streng verboden dat weesjongens en weesmeisjes contact met elkaar hebben. Reden te meer voor de schooljuffrouwen en meesters om er consequent

op toe te zien dat alle meisjes zo ver mogelijk uit de buurt van de jongens blijven. Zij willen geen berisping krijgen van de weeshuisleiding.

Nora vindt school heel leuk. Ze leert lezen en schrijven. Rekenen gaat haar goed af, vooral de tafels. De tafel van acht en negen vindt ze nogal lastig, maar ze oefent goed en de juffrouw is trots op haar. Zingen ligt haar niet, dat vindt ze eng. Als er gezongen wordt, doet ze heel zachtjes mee. De juffrouw heeft een keer gezegd dat ze bromde en vanaf die tijd krijgt ze al pijn in haar buik wanneer de juf zegt dat ze de boekjes dicht mogen klappen en naast de banken moeten gaan staan om een liedje te zingen. De meeste kinderen vinden het prachtig, het is een fijne onderbreking van de les. Maar Nora zit liever op haar plaatsje te schrijven of een boekje te lezen. Als ze een beurt krijgt bij lezen is ze een beetje verlegen, dat wel, maar elke keer is het weer een overwinning voor haar als ze foutloos en op toon heeft voorgelezen.

Niets ontgaat haar in de klas en op het schoolplein. Ze kijkt jaloers naar de meisjes die niet in het weeshuis wonen. Ze hebben leuke jurkjes aan en grote strikken in hun haar. En, dat is het belangrijkste, ze wonen in een huis met een vader en een moeder en met zusjes en broertjes. Dat het niet bij iedereen koek en ei is, dat weet zij niet. Voor haar staat vast dat als je opgroeit in een gezin je dan het gelukkigste kind ter wereld bent. Ze vindt wezen minderwaardige kinderen die er het beste van moeten maken. Dat zij in feite halfwees is, maakt haar niet uit; zonder moeder opgroeien maakt je wees, of je nou een vader hebt of niet.

Nora heeft naast Ank nog twee zusjes. Een maand nadat ze drie jaar was geworden werd haar jongste zusje geboren. Ze begrijpt, hoe jong ze ook is, dat vader niet de zorg voor zijn vier dochters op zich kan of wil nemen. Ze vraagt zich niet af waarom dat zo is, ze neemt het gewoon aan. Trouwens, ze moet er niet aan denken om bij Tante te gaan wonen, dan liever met twintig meisjes op een slaapzaal en eten aan een lange tafel - hoe vreselijk ze dat ook vindt, en dat komt niet alleen door het vieze eten. Het is meer dat ze nooit alleen is in dat weeshuis, er is altijd wel iemand die zich met haar bemoeit.

Haar twee jongste zusjes heeft ze al in geen tijden gezien. Ze heeft zelfs geen idee waar zij nu wonen. Ank zit dan wel in het

weeshuis, toch ziet ze haar niet zoveel. Die speelt met de kleinere meisjes en heeft vaak pret en omdat ze bijna een jaar jonger is, zit ze op school in een lagere klas.

De weeshuisjuffrouwen, de aardige dan, zijn gek op Ankje. Nora heeft niet het idee dat ze dat op haar zijn; behalve juffrouw Jonker, met haar dikke armen en vriendelijke gezicht. Nora was meteen op haar gesteld toen ze de eerste dag haar pop weer terug gaf.

Juffrouw Jonker is niet jong meer, draagt haar grijze haar in een knot op haar achterhoofd en is altijd in het zwart gekleed. Haar jurken hangen net boven haar hoge schoenen. Ze loopt een beetje mank en kreunt en steunt als ze opstaat of gaat zitten. Meestal zit zij op haar hoge, rechte stoel in de speelkamer en kletst wat met de grote meisjes die bij haar komen zitten.

Als meisjes twaalf jaar zijn geworden en de zesde klas hebben doorlopen, gaan ze van school. Ze moeten dan in het weeshuis meehelpen. Dat helpen bestaat uit veel verschillende dingen - van aardappels schillen tot verstelwerk doen. Ook trappen boenen, ramen lappen en vloeren dweilen horen bij de werkzaamheden.

Zelden mag een meisje doorleren. Een enkeling heeft geluk. Dat heeft vaak te maken met de overgebleven familieleden, die dat willen en kunnen betalen.

De oudere meisjes worden ook ingezet om voor de kleintjes te zorgen. Sommigen vinden dat een fijne taak, die houden van kinderen en dromen ervan om later zelf een gezinnetje te stichten. Maar andere meisjes hebben er een bloedhekel aan; die grauwen en snauwen tegen de kleinere kinderen. Juffrouw Jonker heeft dat in de gaten en let scherp op dat dát niet gebeurt. Maar zij is er niet altijd bij. Tijdens het eten is ze ergens anders, dan lijkt het of de grotere meisjes wraak nemen op de kleinere. In de eetzaal loopt juffrouw Dekker meestal rond om de boel in de gaten te houden. Zij is een lange magere vrouw met donker, kortgeknipt haar en op het puntje van haar neus balanceert een zwarte, ronde bril.

Als juffrouw Jonker er niet bij is, proberen zulke meisjes nog weleens het gedrag van de strenge juffrouwen te imiteren. Nora durft bijna nooit in opstand te komen als zo'n meisje haar

commandeert. En dat gebeurt nog weleens. Het lijkt erop of ze het erom doen. Eén keer pikt Nora het niet.

Aan tafel heeft ieder meisje een eigen plek. Die van Nora is naast het meisje met het rode haar en de sproeten. Ze is een beetje bevriend geraakt met Ploni, maar durft haar nog niet 'mijn vriendin' te noemen.

Halverwege de maaltijd laat Ploni haar lepel op de grond vallen. Helma, een van de grote meisjes, met sprietig dun haar en een brilletje, die aan het hoofd van de lange tafel zit, sommeert haar om de lepel op te rapen en door te eten. Ploni raapt de lepel op en wil naar de keuken gaan om hem af te spoelen.

'Blijf zitten, Ploni en eet gewoon door, die lepel is niet vies, je kunt hier van de grond eten. Ik heb net de vloer gedweild.'

'Nou ja, zeg!' zegt Nora. 'Ze mag toch wel even naar de keuken om hem af te spoelen als ze dat graag wil.' Ze zucht hoorbaar en rolt haar ogen naar boven.

'Ik heb jou niks gevraagd, hou jij je grote mond 'ns, je bent hier net!' zegt Helma.

'Ik ben hier al een hele tijd, ik mag best wat zeggen.'

Helma staat op en komt dreigend op Nora af.

'Weet je, ik heb jou vanaf het begin niet gemogen. Je kijkt altijd zo uit de hoogte! Ik zou me maar inhouden, Noor, als ik jou was.'

Het brillenmeisje pakt Nora bij haar schouders en draait haar een halve slag om. Een paar kinderen schuifelen met hun voeten en kijken strak naar hun bord.

'Blijf van me af, Helma, met je achterlijke bril!'

Dát had ze niet moeten zeggen. Helma heft haar vrije hand op en slaat Nora recht in haar gezicht. Op dat moment komt juffrouw Dekker terug uit de keuken.

'Stop daar onmiddellijk mee, d'r wordt hier geen ruzie gemaakt.'

Haar schelle stem galmt door de eetzaal. 'Allemaal rechtzitten en eten. En jij, Helma, bemoei je met je eigen zaken.'

'Maar ik ... zij zei ...' Helma wijst naar Nora.

'Nee, ik wil niet eens wéten wat er aan de hand is.'

Nora's wang gloeit, tranen staan in haar ogen. Misschien moet ze wat aardiger worden. Van Tante krijgt ze ook altijd de schuld.

De meisjes met wie Nora de meeste tijd omgaat hebben haar

gezegd dat het een verrassing is, maar ze heeft van Dicky boven in de gang allang gehoord dat het een maaltijd wordt met boerenkool en rookworst.

Dicky is een scheel meisje dat zó dun is dat haar benen op stokjes lijken. Ze heeft lopen opscheppen dat zij het al drie keer heeft meegemaakt en dat het 'dooieschildersmaal' het lekkerste is dat ze ooit heeft gegeten. Boerenkool met worst en rijst met krenten toe. Noemen ze dat lekker? Nora kan het zich niet voorstellen.

Het dooieschildersmaal is een begrip geworden in het weeshuis. Elk jaar in oktober is het een beetje feest. Dan herdenken ze de Haagse kunstschilder die na zijn dood een som geld heeft nagelaten aan de arme weesjes.

Op alle andere dagen van het jaar stelt het eten niet zo veel voor. Elke dag krijgen ze tussen de middag een bord vol bruine drab met iets erbij dat op aardappelen lijkt en dat eten ze gewoon op. Iedere ochtend en avond krijgen zij twee bruine boterhammen; zo droog dat ze er bijna in stikken. Meestal zonder iets erop; heel af en toe staat er een pot jam of appelstroop op tafel. En op zaterdag soms een smal plakje kaas voor op brood.

Het heeft geen enkele zin om te zeuren over het eten, want anders kunnen ze op de gang gaan zitten en mogen ze blij zijn dat ze geen draai om hun oren krijgen. Vooral in het begin, toen zij net in het weeshuis was, kon Nora vaak geen hap door haar keel krijgen. Maar na verloop van tijd went ze er aan. En ze wordt ook behendig met het zaterdagse broodbeleg, al mag dat eigenlijk geen naam hebben.

'Kijk, zo moet je dat doen.'

Ploni zet haar tanden voorzichtig in de bruine boterham die ze voor zich heeft. Ze hapt niet echt door, maar laat de boterham op haar onderlip balanceren. Het piepkleine stukje kaas schuift ze, voordat ze een hapje neemt, met haar tanden naar voren. Dit herhaalt ze totdat het smalle reepje kaas op het laatste stukje brood ligt en dan eet ze het pas op.

'Heerlijk!' roept ze en ze kijkt om zich heen om er zeker van te zijn dat er geen juffrouw in de buurt is. 'Wat worden we toch altijd verwend op zaterdag.'

Iedereen begint te grinniken en niemand ziet dat juffrouw Van Vlijmen aan komt lopen. Zij is niet erg geliefd bij de meisjes en vanwege haar spitse gezicht en scherpe tong heeft ze de voor de hand liggende bijnaam Vlijmscherp gekregen.

Ze geeft met haar vlakke hand Ploni een harde pets tegen haar hoofd.

‘En nu is het afgelopen, hoe vaak heb ik al gewaarschuwd?’

Met een flinke ruk trekt ze Ploni van de bank en sleurt haar mee de eetzaal uit.

‘Au, juffrouw!’ roept Ploni. ‘Ik deed toch niks.’

Niemand durft te kijken. Ze blijven met gebogen hoofd naar hun bord staren. Nora heeft haar ogen bijna toegeknepen en gluurt door haar wimpers naar Gonnie, die tegenover haar zit, en dan moet ze ineens onbedaarlijk lachen. Zo erg dat ze per ongeluk een beetje in haar broek plast.

Dat kan er ook nog bij, denkt ze, en ze gaat verzitten. De natte broek plakt aan haar billen. Dan komt de juffrouw terug. Met ferme stappen loopt ze op de meisjes af. Gonnie en de anderen gaan onmiddellijk rechtop zitten, alleen Nora blijft in dezelfde houding zitten met haar handen op schoot.

‘Allemaal gaan staan!’

De kinderen staan snel op. Nora treuzelt. Als het maar niet door mijn jurk heen te zien is.

‘Noor, jij ook! En een beetje vlug.’ Ze kijkt Nora onderzoekend aan. ‘Of heb je soms wat te verbergen?’

Langzaam schudt Nora haar hoofd. De meisjes beginnen schaapachtig te grinniken.

‘Stil!’ snauwt juffrouw Van Vlijmen, die rode vlekken in haar nek heeft. ‘Vijf minuten staan en dan weer doorgaan met eten.’

Ze kijkt op de klok, die boven de deur van de eetzaal hangt. Nora blijft stokstijf staan, haar benen stevig tegen elkaar aangedrukt. Het zal nog even duren voordat haar wollen onderbroek droog is. Ze durft niemand meer aan te kijken, stel je voor dat ze weer moet lachen.

Het gebeurt wel vaker dat een meisje in haar broek plast. Vooral ’s nachts komt het voor dat er op de slaapzaal gerommeld wordt met lakens en dan stinkt het ’s morgens naar pis. Het overkomt Nora gelukkig niet zo vaak, maar wanneer ze plotseling moet lachen als het eigenlijk niet mag of wanneer ze zenuwachtig

is, gebeurt het weleens. Bij Ploni daarentegen is het schering en inslag dat ze in haar bed plast.

Ploni is een grappig meisje. Met haar rode haar, bleke huid en sproeten, ziet ze er bijzonder uit en vanwege haar aanstekelijke lach en zachtaardige karakter willen de meeste kinderen graag bij Ploni in de buurt zijn om met haar te praten en te spelen. Ook Nora vindt haar vanaf het begin al leuk. Ze is apetrots als Ploni vraagt of ze haar vriendinnetje wil worden. Ze knikt heftig, ja, dat wil ze wel.

De moeder van Ploni is in het kraambed gestorven en twee jaar later overleed haar vader aan de gevolgen van een verwaarloosde longontsteking. Ploni ging van de ene tante naar de andere, maar niemand wilde de verantwoordelijkheid dragen voor het kleine meisje. Uiteindelijk werd ze, ongeveer een jaar voordat Nora kwam, naar het weeshuis gebracht.

Ploni en Nora spelen zo vaak als het kan samen, zowel in het weeshuis als op het schoolplein. Omdat Ploni een jaar ouder is, zitten ze niet bij elkaar in de klas, maar zodra de bel gaat voor het speelkwartier zoeken ze elkaar snel op. Ook lopen ze hand in hand in de rij naar de kerk op zondagochtend. Het geeft Nora steun, want ze vindt het vreselijk in die lange rij weeskinderen wanneer ze, door iedereen nagestaard, de Hoofstskade aflopen naar de Hervormde Kerk.

Achterin de kerk hebben de weeskinderen twee aparte banken; de dienst gaat meestal geheel aan haar voorbij. Zij heeft geen flauw idee waar de dominee het over heeft. Soms veert ze even op als ze het woord moeder hoort of als hij spreekt over de liefde van Jezus.

Jezus houdt van iedereen, zegt hij, behalve dan van weeskinderen, denkt Nora, want dat zijn rare schepsels, ook al zegt de dominee dat als je maar flink bidt, het allemaal goed zal komen en dat je later in de hemel komt. Maar ze wil liever dat Jezus of God zo aardig zou zijn om haar moeder weer uit de hemel te halen, en hoewel ze weet dat dat niet kan, bidt ze elke avond knielend voor haar bed tijdens het verplichte bidden, dat haar moeder terug zal komen. Misschien helpt het. Tegen Ploni heeft ze het een keer gezegd; die moest zo onbedaarlijk lachen, dat ze

het in het vervolg uit haar hoofd laat om er over te praten, met wie dan ook.

Met Kerstmis is er een aparte dienst in de kerk. Er is een koor uitgenodigd. Nora heeft nog nooit zoiets gezien of gehoord. De mannen en vrouwen, die prachtig zijn aangekleed, zingen uit volle borst en het klinkt heel mooi in de bomvolle kerk. Ze zingen kerstliederen die Nora ook geleerd heeft op school en in het weeshuis. Omdat ze vindt dat ze niet kan zingen doet ze nauwelijks mee, hoewel zij de liedjes prachtig vindt.

Het koor zingt ook nog een ander lied. Ze verstaat er bijna niets van, maar de muziek is adembenemend mooi. Een zinnetje dat ze steeds herhalen, iets van *'Jesus bleibet meine Freude'* kan ze wel verstaan.

Nog dagen zit de melodie in haar hoofd.

In tegenstelling tot Sinterklaas wordt Kerstmis wel gevierd in het weeshuis. In de grote hal bovenaan de eerste trap, die zich daarna naar twee kanten splitst, staat op het bordes een weliswaar armetierig boompje, maar er staat een boom.

De kinderen mogen een paar dagen voor Kerst de boom versieren met papieren slingers en strikken. Op de speelkamer knutselen ze alsof hun leven er van hangt, het ruikt er naar plaksel en kleurkrijtjes, vermengd met lichaamsgeuren. Iedereen is een beetje zenuwachtig voor de komende dagen.

Op Kerstochtend moeten alle kinderen, groot en klein, op de trappen gaan staan met de kerstboom in het midden. De echtgenoot van de directrice, die de meeste kinderen Vader noemen, wat Nora weigert - ze vindt één vader meer dan genoeg, gaat achter een klein, houten orgeltje zitten en begeleidt de kinderen bij het zingen van de kerstliedjes.

's Middags komt er een fotograaf, die het geheel sfeervol vastlegt. Op de foto staat Nora rechts in het midden tussen Ploni en Gonnie. Het duurt erg lang voor de fotograaf klaar is; de meisjes worden moe en niemand kijkt meer erg blij. Alleen de directrice staat fier voor zich uit te kijken. Dat heeft ze toch weer mooi voor elkaar.

Mevrouw Miedema, de directrice, vindt het fijn wanneer de weeskinderen haar Moeder noemen en haar man Vader. Zij heeft

er echter wel begrip voor dat niet iedereen dit wil. Nora moet er niet aan denken om de directrice Moeder te noemen, ze kan nooit een moeder voor haar zijn, daar is ze veel te dik en te oud voor en ze heeft al een moeder, al is die wel dood.

In september 1926, ruim een maand nadat Nora zes jaar was geworden, stierf haar moeder. Als enige van de vier zusjes mocht Nora mee naar de begrafenis.

Nora herinnert zich weinig van die dag, alleen het zwarte koetsje met de twee paarden ervoor kan ze zich nog voor de geest halen. Of waren het toch vier paarden? Nora denkt daar vaak over na. Er werd haar verteld dat haar lieve moeder in dat koetsje lag, in een kist die bekleed was met wit satijn. Misschien had opoe Hulzenbosch het haar verteld, dat weet ze niet meer.

Ze vraagt zich af waarom zij er als enige bij mocht zijn. Vonden ze haar drie jongere zusjes nog te klein of was er een andere reden? Ze heeft geen idee.

Wat zij zich verder nog vaag van die dag herinnert, is dat een voor haar onbekende man over haar vlechten streek en naar haar lachte. Ze had haar pop, die ze vijf weken daarvoor van opoe voor haar verjaardag had gekregen, stevig tegen zich aangedrukt. Of de man wat tegen haar zei, weet ze niet meer.

Vlak na de geboorte van haar vierde kind kreeg de moeder van Nora tuberculose. Om besmetting van het hele gezin te voorkomen, moest zij met spoed worden opgenomen in een sanatorium en omdat er in de directe omgeving van Den Haag geen plaats was, werd zij naar een sanatorium aan de andere kant van het land gebracht.

De vier dochtertjes konden niet langer thuis blijven en werden uit elkaar gehaald; de twee kleintjes - de jongste was nog maar een baby van enkele weken - konden bij de grootouders van moederskant wonen. Nora en Ankje werden naar een katholiek kindertehuis in de Bilderdijkstraat in Den Haag gebracht. Het was de uitdrukkelijke wens van hun moeder dat ze katholiek werden opgevoed.

Onmiddellijk na haar overlijden liet Vader zijn twee oudste dochters overplaatsten naar het Hervormde Weeshuis aan de Hooftskade.

2

De dagen rijgen zich aaneen in het weeshuis. Nora weet al spoedig niet meer hoe lang ze hier nu al woont. Ze leert de meeste kinderen kennen met al hun eigenaardigheden.

Met Gonnie, het meisje dat net zo oud is als zij - ze schelen slechts twee dagen - kan ze goed opschieten, evenals met Saskia, die net als zij nog een vader heeft die niet voor haar wil of kan zorgen.

Gonnie heeft als een van de weinige weesmeisjes twee lange, blonde vlechten. Ze is als de dood dat die eraf moeten als er hoofdluis bij haar wordt ontdekt. Gelukkig houdt haar oma, bij wie ze op zondag altijd langs gaat, goed in de gaten of ze geen neten heeft. Meestal komt Gonnie na het bezoek terug met een triomfantelijk gezicht. 'Hoera, weer geen neten!'

De meisjes praten onderling zelden over hun afkomst; het heeft niet zoveel zin; ze zitten toch allemaal in hetzelfde schuitje. Wel zit er een groot verschil tussen hoe de meisjes naar de zondag uitkijken. De meeste verlangen er naar om na de kerkdienst op bezoek te gaan bij familieleden. De vader van Saskia moet een aardige man zijn, want dikwijls komt zij terug met hele verhalen wat voor leuke ze allemaal gedaan hebben die middag. Daar kijkt ze dan ietwat droevig bij, want zij moet weer een hele week wachten tot ze naar hem toe kan gaan. Nora is juist blij als ze op maandag naar school kan, dan hoeft ze gelukkig een hele week niet aan Tante en Vader te denken.

Tijdens het handenwassen in het washok naast de slaapzaal wordt er hard gelachen. Nora, die zoals gewoonlijk als laatste haar nachthemd heeft aangetrokken, loopt de gang op, kijkt om de hoek en ziet een paar meisjes in een halve cirkel om twee hoge, zwarte rijglaarsjes staan.

Dicky tilt één laars op met een lachend gezicht.

'Ze stonden op de gang.'

Nora fronst haar wenkbrauwen. 'Van wie zijn die?'

'Van Vlijmscherp.'

‘Ze wil ze zeker laten poetsen.’ Saskia maakt met haar ene hand een poetsende beweging over haar andere hand.

‘Nee joh, daar heeft zij ze neergezet, zeker vergeten’, zegt Ploni. ‘Zullen we ze verstoppen? Ja, dat doen we. Dan zoekt ze zich suf morgen.’

Nora slaat haar hand voor de mond, ze moet er niet aan denken hoe juffrouw Van Vlijmen zal reageren. Hoewel? Het is eigenlijk wel grappig. Ineens heeft ze een beter idee. ‘We binden de veters aan elkaar en hangen ze aan de kraan in het washok!’

Dat strenge mens ook altijd. Ze heeft het eeuwig op mij gemunt, denkt ze, al zolang ik hier woon.

‘Durf je dat?’ vraagt Gonnie ongelovig. ‘Ik niet hoor. En jij ook niet, daar ben je veel te schijterig voor.’

‘Schijterig, ik? Ik durf dat écht wel.’

De meisjes kijken haar aan.

‘Doe dan, laat dan zien dat je het durft,’ zegt Dicky en zet haar handen in haar zij.

Nora pakt de beide schoenen en bindt de veters aan elkaar. Eigenlijk heeft ze er onmiddellijk spijt van, maar ze durft nu niet meer terug.

‘Kom,’ zegt ze, ‘we hangen ze daar op.’

De meisjes proesten het uit. Behalve Ploni. Zij kijkt Nora met grote ogen aan en schudt zachtjes met haar hoofd.

Nora hangt de rijglaarsjes aan de kraan.

‘Nu opendraaien!’ schreeuwt Dicky enthousiast. ‘Dan wordt het nog leuker.’

‘Néé!’ roept Nora. Ze schudt heftig haar hoofd. ‘Dan krijgen we d’r van langs.’

‘Welnee, ze weet toch niet wie het heeft gedaan, had ze haar schoenen maar niet moeten laten slingeren, wij moeten toch ook altijd alles opruimen.’

Met een grijns op haar gezicht draait Dicky de kraan open. Het water stroomt in de laarzen.

‘Doe die kraan uit!’ gilt Nora. ‘Ik wil dit niet.’

Stikkend van de lach rent Dicky met de meisjes achter zich aan naar de slaapzaal. Nora loopt vlug naar de kraan en draait hem dicht, ze beeft over haar hele lichaam. Het is nu niet leuk meer, ze hoopt maar dat ze niet ontdekken wie het hebben gedaan.

Maar het is al te laat. Op het moment dat ze het washok uitrent, botst ze tegen juffrouw Dekker op die net de gang op komt lopen.

‘Wat loop jij te rennen, heb je wat uitgespookt?’

Zodra ze om het hoekje van het washok kijkt ziet ze de rijglaarsjes aan de kraan bungelen. Ze draait zich langzaam om naar Nora, die stokstijf is blijven staan.

‘Wat heb jij nou gedaan?’

Nora haalt haar schouders op.

‘Kom eens hier, je ziet die schoenen toch hangen, heb jij dat gedaan?’

Nora laat haar schouders zakken en durft juffrouw Dekker niet aan te kijken.

‘Nou, ik weet genoeg, alleen nog niet van wie ze zijn, weet jij dat wel?’

‘Van juffrouw Vlijm ... van juffrouw Van Vlijmen,’ zegt Nora zacht.

‘Haal ze er vanaf en zet ze op de grond. Ga zo snel mogelijk naar de slaapzaal, morgen praten we er verder over.’

Nora haalt haastig de natte laarsjes van de kraan, zet ze neer en loopt naar de slaapzaal.

De meisjes hebben alles gehoord en zijn zich rot geschrokken. Nadat ze vliegensvlug hun dekens hebben teruggeslagen, gaan ze op het randje van hun bed zitten, wachtend tot juffrouw Dekker terugkomt voor het gebed.

Nora bidt voor één keer niet of God haar moeder weer terug kan brengen, maar of God er voor kan zorgen dat zij geen al te zware straf krijgt.

De volgende ochtend, vlak na het opstaan, blijft juffrouw Dekker in de deuropening van de slaapzaal staan. Ze pakt haar bril uit de zak van haar jurk en zet hem op. Over het randje kijkt zij naar Nora.

‘Kom jij even mee.’

De juffrouw loopt voor Nora uit, de trap af naar de kamer van de directrice, mevrouw Miedema. Ze klopt op de grote, massieve deur.

‘Ja, binnen.’

Juffrouw Dekker duwt de deur open en zegt: ‘Mevrouw, ik heb Noor hier, u weet wel, van de laarsjes.’